

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Атанас Днев Луизов,

член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика /Маркетинг, мениджмънт и предприемачество/ за нуждите на Центъра по икономически и управленски науки към Бургаския свободен университет, обявен в Държавен вестник бр. 82 от 14.10.2022 г.

Със заповед №ЛС-50 от 30.11.2022 г. на Ректора на Бургаски свободен университет съм избран за член на научното жури и рецензент по конкурса.

За участие в конкурса е подал документи един кандидат – гл. ас. д-р Виляна Янкова Русева.

При обявяване на конкурса са спазени всички нормативни изисквания. Кандидатът е предоставил изискуемата документация в обем и вид, отговарящ на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото приложение и Правилника за развитието на академичния състав в Бургаския свободен университет.

1. Представяне на кандидата

Д-р Виляна Русева завършва висше образование в Икономически университет – Варна през периода от 2006 г. до 2012 г., където последователно придобива ОКС „Бакалавър“ със специалност „Финанси“ и ОКС „Магистър“ със специалност „Счетоводство и контрол“. През 2016 г., д-р Русева придобива още една ОКС „Магистър“ от Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас, със специалност „Управление на туризма“. Докторската дисертация на кандидата е защитена успешно в Центъра по икономически и управленски науки (ЦИУН) към Бургаски свободен университет (БСУ) през 2019 г. Д-р Русева има и една следдипломна квалификация в Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“, където получава учителска правоспособност по икономика.

Професионалното развитие на г-р Виляна Русева преминава в различни сектори – от банков служител в различни търговски банки („Инвестбанк“ АД, „Интернешънъл Асет Банк“ АД и „Банка ДСК“ ЕАД) до екскурзовод и организатор събития в сферата на туризма (Balkan Holidays London, TUI, Thomas Cook). Д-р Русева е лицензиран екскурзовод към Министерство на туризма и член на Югоизточен съюз на екскурзоводите „Ваня Райкова“. От 2021 г. г-р Русева работи и като преподавател по предприемачество в ПГРЕ „Г. С. Раковски“ - гр. Бургас.

От октомври 2017 г. Виляна Русева започва работа като „хоноруван асистент“ към ЦИУН, като през 2021 г. заема длъжността „главен асистент“. Д-р Русева провежда семинарните занятия по дисциплините „Бизнес планиране“, „Управление на проекти“, „Управление на иновации и инвестиции“, „Управление на услуги“, както и лекционни курсове (изцяло и частично) по „Устойчиво развитие на туризма“, „Маркетинг в туризма“ и „Управление на човешки ресурси“. През 2022 г. е осъществена изходяща мобилност в Свободен университет на Брюксел, Кралство Белгия по проект BG05M2OP001-2.016-0004-C01 „Икономическото образование в България 2030“.

Кандидатът владее отлично английски език, работи на високо ниво със специализиран софтуер и притежава много добри организационни, презентационни и комуникационни умения.

2. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“

Гл. ас. г-р Виляна Русева е предоставила справка за изпълнение на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“. Научните публикации за участие в конкурса включват 1 (една) монография (П1) и една самостоятелна глава от колективна монография (П21), 4 (четири) студии (П17, П18, П19 и П20), един доклад, публикуван в научно издание, индексирано в световноизвестни бази данни (П2), 14 (четирнадесет) статии и доклади, публикувани в нереферирани издания с научно рецензиране (от П3 до П16, включително). От приложената справка за цитиранията се установява, че г-р Русева има общо 9 (девет) цитирания, от които 2 (две) (Ц1

и Ц2) са в научни издания, реферирани в Scopus и Web of Science; 2 (две) в монографии и колективни томове с научно рецензиране (Ц3 и Ц4), а останалите (Ц5 – Ц9) – в нереперирани списания с научно рецензиране. Представени са един учебник (П22), 4 (четири) самостоятелно и частично разработени учебни курса, включени в платформата за електронно обучение Мудъл на БСУ. От приложената справка за участие в проекти е видно, че г-р Русева е взела участие в 8 (осем) проекта, от които 4 (четири) на БСУ (по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“, програма „Еразъм+“, К2, „Фонд научни изследвания“ и Interreg).

Количественият анализ показва покриване на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“, като при две от групите са налице по-високи стойности – показатели от група „Г“ – 230 т. при минимално изискване от 200 т. и при показателите от група „Д“ – 75 т. при минимално изискване от 50 т. Според изискванията на ЗРАСРБ (чл. 24) и Правилника за приложението му (чл. 1а, ал. 1) за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионални направления в научната област 3. *Социални, стопански и правни науки*, при необходим брой точки 400, гл. ас. г-р Виляна Русева има общо 455 точки.

Всички представени за участие в конкурса публикации са направени след защитата на дисертационния труд и не повтарят предоставените за придобиване на ОНС „доктор“. Изпълнението на допълнителните изисквания за заемане на академична длъжност „доцент“ в ЦИУН, според Правилника за развитието на академичния състав в Бургаския свободен университет (ПРАСБСУ), са:

- издаден е един самостоятелен учебник (П22) по дисциплина, изучавана в ЦИУН;
- публикуван рецензиран монографичен труд с обем на самостоятелния текст над 10 издателски коли;
- публикувани 20 (при изискване от 10) научни публикации, извън дисертационния труд за придобиване на ОНС „доктор“;
- отчетен е по-малък обем на аудиторната заетост след придобиване на ОНС „доктор“;

- участие в множество проекти с крайни възложители международни и национални институции.

В заключение на направения количествен анализ на представените от д-р Русева публикации и справки може да се посочи, че те удовлетворяват, а по някои показатели и надвишават, минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „доцент“ според Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и ПРАСБСУ.

3. Анализ на представените научни публикации

Прегледът на представените за участие в конкурса научни публикации очертава няколко основни областни на научни интереси на кандидатата: съвременни бизнес модели за устойчиво управление, кръгова и синя икономика, социално предприемачество, бизнес консултиране и обучение.

Монографичният труд на тема „Съвременни предизвикателства пред маркетинга и предприемачеството“ (ISBN: 978-619-253-021-1) е с общ обем 207 стр. и включва седем глави. Поставените от автора акценти включват промените в поведението на потребителите и маркетинговите предизвикателства в резултат от дигитализацията, социалното предприемачество и споделените пространства за работа като търсена услуга в дигиталната икономика. Тръгвайки от анализ на промените в потребителското поведение и новите предприемачески модели в бизнеса, д-р Русева поставя на фокус социалното предприемачество и социалните предприятия. Наред със световните тенденции в социалното предприемачество е очертано и неговото развитие в България. Авторът аргументирано излага прави паралел между развитието на социалното предприемачество в световен мащаб и характеристиките на социално-отговорния маркетинг. В монографията се дефинира понятието „споделени пространства за работа“ и се представя класификация на споделените пространства за работа по различни критерии. Направен е сравнителен анализ на разпространението на споделени пространства за работа в световен мащаб и в България.

За рецензиране е представена и самостоятелна глава от „Колективна монография по проект Регионално индексирание на иновационната активност в отраслите на икономиката (ИРИСИ) - сценарии пред идентифицираните в ИСИС четири приоритетни тематични области за интелигентна специализация и мястото им в кръговата икономика" (П21, под печат). В главата, чийто автор е г-р Русева, се разглежда взаимовръзката между факторите за развитие на съвременните форми на предприемачество и иновационната активност на организациите. Отделено е специално внимание на знанието, като фактор за технологично развитие, иновациите и ролята на човешкия капитал. Направен е анализ на емпирично проучване относно иновационната активност на фирмите в Югоизточна България.

Четирите студии, представени за рецензиране, са публикувана в Годишника на БСУ и обхващат разнообразна тематика: (1) професионалната дискриминация на работното място основните видове неравенства, на които са подложени служителите (П17), явлението "coworking spaces" като модел за работа на споделената икономика и отношението им към социалното предприемачество (П18), зелен маркетинг и неговите дигитални измерения в условия на кръгова икономика (П19) и нарастване на управленския капацитет и връзката с динамиката на развитие на малки и средни предприятия (П20).

В публикациите на кандидата в издания с научно рецензиране се засягат теми като (1) връзка между продължаващото професионално обучение и маркетинговите иновации, (2) споделената икономика и социалното предприемачество, (3) стандартите за добро управление, (4) съвременните бизнес практики и консултантски решения, (5) маркетингови модели при кръговата икономика, (6) консултантски и обучително услуги при кръговата икономика, (7) моделът на „зеленото управление" в кръговата икономика, (8) развитие на иновационния туристически продукт в сферата на круизния туризъм в България.

Учебникът „Въведение в социалното предприемачество" (ISBN: 978-619-253-022-8) представя възникването, развитието и дейността на социалните предприятия и насочен към подпомагане на обучението на студентите в

бакалавърски програми на ЦИУН. Всяка от главите завършва с въпроси за дискусия, примери за добри практики и казуси.

Качествения анализ на представените от кандидатата научни публикации води до заключение, че научните интереси и свързаната с тях изследователска работа покрива основните области на конкурса, а именно предприемачество, мениджмънт и маркетинг. Д-р Русева засяга актуални изследователски проблеми, а при изложението им използва ясен и аргументиран научен стил. Кандидатът демонстрира умения за изследователска работа в интердисциплинарни области.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Представените от д-р Русева научни публикации съдържат научни приноси с теоретичен и научно-приложен характер. От първата група (приноси с теоретичен характер) могат да се посочат следните:

- Направен е анализ на връзката между маркетинга и предприемачеството в контекста на новите бизнес реалности в резултат на дигитализацията. Представени са нови предприемачески модели. Разгледани са промените в поведението на потребителите.
- Дефинирани са категориите „социално предприемачество“ и „социален предприемач“. Анализирана е релацията „социално предприемачество – социални услуги – социален активизъм“ и са изведени различията между тях. Очертано е мястото и значението на социалните предприятия за обществото.
- Изведена е връзката между бизнес консултирането и обучението и подобряването на икономическата ефективност в организациите.
- Направен е критичен анализ и систематизиране на съществуващите дефиниции за „споделени работни пространства“.

Приносите с научно-приложен характер са:

- Направен е анализ на социалното предприемачество в България и релевантната нормативна база.
- Идентифицирани са поведенческите аспекти на предприемачеството.

- Направен е анализ на развитието на социалното предприемачество и връзката му с концепцията за социално-отговорния маркетинг.
- Приложен е методът case study за представяне на примери за прилагане в България на концепцията „споделени работни пространства“.
- Анализирана е връзката между процесна и продуктова иновация като инструменти на маркетинговата стратегия на МСП.

5. Критични бележки и препоръки

В допълнение към общата положителна оценка на научно-изследователската и преподавателска работа на г-р Виляна Русева, могат да се посочат и няколко препоръки към бъдещите ѝ научни изследвания и публикационна активност:

- Научните публикации на г-р Русева биха постигнали по-висок обхват сред научната общност, ако се публикуват в научни списания, индексирани в световноизвестните бази данни Scopus и Web of Science. Отличното владеене на английски език от кандидатката би допринесло за постигането на тази цел.
- Внимание заслужава ѝ поставяне на допълнителен акцент върху изследвания, свързани с потребителското поведение, маркетинговите стратегии и иновации.

Отправените препоръки имат за цел да насърчат г-р Русева да развие и задълбочи още повече научно-изследователската си дейност.

6. Заключение

Анализът на научно-изследователската и преподавателска работа на гл. ас. г-р Виляна Русева показва пълно съответствие на формалните и съдържателни изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за прилагането на ЗРАСРБ и ПРАСБСУ за заемане на академичната длъжност „доцент“. В представените за участие в конкурса научни публикации се съдържат безспорни научни приноси и резултати от научно-изследователска дейност. Налице е отлична

преподавателска работа и активно участие в научно-изследователски проекти с национално и международно финансиране.

Всичко това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури гл. ас. г-р Виляна Янкова Русева да бъде избрана за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.8 Икономика /Маркетинг, мениджмънт и предприемачество/.

29.01.2023

гр. Бургас

Рецензент: .....

(доц. г-р Атанас Луизов)